

DONORLIK MASALALARI , VA TIRIK SHAXSLAR VA MURDALAR DONORLIGI.

ALFRAGANUS UNIVERSITETI tibbiyot

fakulteti davolash ishi yo‘nalishi

222 guruh talabasi

Abdinabiyev Shahzod Aytbay o‘g‘li

+998932719201

Ilmiy Rahbar ALFRAGANUS

UNIVERSITETI o‘qituvchisi

Ibragimxodjayev B.U

Annotatsiya: Donorlik masalalari insoniyat sog‘lig‘ini saqlash va hayot sifatini yaxshilashda muhim o‘rin tutadi. Donorlik tushunchasi, asosan, organlar, to‘qimalar yoki hujayralarni boshqa shaxslarga ko‘chirish orqali ularning hayotini saqlab qolish yoki sog‘lig‘ini yaxshilash maqsadida amalga oshiriladigan jarayonni anglatadi. Donorlik ikki asosiy turga bo‘linadi: tirik shaxslar donorligi va murdalar donorligi. Har ikkala tur ham tibbiyotda o‘ziga xos ahamiyatga ega bo‘lib, ularning har biri o‘ziga xos imkoniyatlar va cheklovlarga ega.

Kalit so‘zlar: donorlik, nazorat, organlar, buyrak, jigar, tibbiyot, natijalar, bemorlar, davolash.

Donorlik — bu inson organizmidan turli organlar, to‘qimalar yoki qon kabi biologik materiallarni olish va ularni boshqa bemorlarga ko‘chirish jarayonidir.

Zamonaviy tibbiyotda donorlik muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u ko‘plab surunkali kasalliklar va og‘ir holatlarda bemorlarning hayotini saqlab qolish imkonini beradi. Ayniqsa, organ transplantatsiyasi sohasida donorlik tirik shaxslar va murdalar donorligi shaklida amalga oshiriladi. Tirik shaxslar donorligi – bu organ yoki to‘qimalarni o‘z hayotini davom ettirayotgan shaxsdan olishni anglatadi. Bu usul ko‘pincha buyrak, jigarning bir qismi, qon, suyak iligi kabi organ va to‘qimalarni ko‘chirishda qo‘llaniladi. Tirik donorlikning asosiy afzalligi shundaki, donor va qabul qiluvchi orasida jarayon rejalashtirilgan va nazorat ostida bo‘ladi. Bu esa jarayonning xavfsizligini oshiradi va muvaffaqiyatli natijalar olish imkonini beradi. Shu bilan birga, tirik donorlik ma’naviy va psixologik jihatdan ham murakkabdir, chunki donor o‘zining sog‘lig‘ini qisman yoki to‘liq o‘zgartirishga rozilik bildiradi. Bu jarayon donorning shaxsiy roziligi va tibbiy ko‘riklardan o‘tishini talab qiladi. Murdalar donorligi esa, o‘limdan keyin organ yoki to‘qimalarni olishni anglatadi. Bu turdagi donorlik organ yetishmovchiligi muammosini hal qilishda juda muhimdir. Murdalar donorligi tufayli ko‘plab bemorlar o‘z hayotini saqlab qolish yoki sog‘lig‘ini yaxshilash imkoniyatiga ega bo‘lishadi. Murdalar donorligi jarayoni o‘lim holatini aniq aniqlash, donor roziligini olish, organlarni olib tashlash va qabul qiluvchiga ko‘chirishdan iborat. Bu jarayon yuqori darajada tibbiy va huquqiy nazorat ostida amalga oshiriladi. Murdalar donorligi ko‘plab mamlakatlarda qonunlar bilan tartibga solingan bo‘lib, ba’zi joylarda donorlik uchun avvaldan rozilik berish talab etiladi.[1]

Donorlikning ijtimoiy va madaniy jihatlari ham katta ahamiyatga ega. Ko‘plab jamiyatlarda organ donorligiga nisbatan turli xil qarashlar mavjud. Ba’zi

madaniyatlarda bu jarayonni qo'llab-quvvatlash keng tarqalgan bo'lsa, boshqalarida diniy yoki axloqiy sabablar bilan qarshiliklar mavjud. Shu bois, donorlikni rivojlantirish va targ'ib qilish uchun keng qamrovli ma'lumot berish, jamoatchilikni xabardor qilish va diniy hamda madaniy yetakchilar bilan hamkorlik qilish zarur. Donorlikka oid qonunlar va tartib-qoidalar ham jamiyatning ehtiyojlari va qadriyatlariga mos ravishda ishlab chiqilishi kerak. Tirik shaxslar donorligida eng ko'p uchraydigan organ buyrak bo'lib, buyrak ko'chirib o'tkazish jarayoni eng ko'p amalga oshiriladigan transplantatsiya turlaridan biridir. Bu jarayon donor va qabul qiluvchi o'rtasida yaqin munosabatlar bo'lishi mumkin, masalan, oila a'zolari orasida. Tirik donorlikning yana bir muhim jihati donorning sog'lig'ini saqlash va jarayondan keyingi tiklanishni ta'minlashdir. Shu sababli, donorlarni tibbiy ko'rikdan o'tkazish, ularning holatini doimiy nazorat qilish va zarur bo'lsa psixologik yordam ko'rsatish talab etiladi.[2]

Murdalar donorligi esa organ yetishmovchiligi muammosini samarali hal etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Organlar o'limdan so'ng ma'lum muddat ichida olib tashlanib, qabul qiluvchiga ko'chirilib, hayotni saqlab qolish imkonini beradi. Murdalar donorligi jarayonida o'lim holatini aniq va ishonchli aniqlash, donorning oldingi roziligini hisobga olish, organlarni olib tashlash va saqlash kabi murakkab jarayonlar mavjud. Bu jarayonlarda tibbiyot xodimlari, huquqshunoslar va boshqa mutaxassislar hamkorlikda ishlaydi. Murdalar donorligi ko'plab mamlakatlarda qonunlar bilan tartibga solingan bo'lib, donorlikni rag'batlantirish uchun davlat tomonidan turli dasturlar ishlab chiqilgan.[3]

Donorlikning ijtimoiy ahamiyati juda katta. Organlar va to'qimalarni ko'chirib o'tkazish orqali ko'plab odamlar hayotini saqlab qolish, ularning sog'lig'ini yaxshilash mumkin. Shu bilan birga, donorlik tibbiyotning rivojlanishiga ham katta hissa qo'shadi. Transplantatsiya jarayonlari yangi texnologiyalar va usullarni joriy qilishni talab qiladi, bu esa tibbiyot sohasida innovatsiyalarni rag'batlantiradi. Donorlik orqali olingan organlar va to'qimalar yordamida bemorlarning hayot sifati sezilarli darajada yaxshilanadi. Biroq donorlikda ba'zi kamchiliklar va muammolar ham mavjud. Tirik donorlikda donorning sog'lig'iga xavf tug'ilishi mumkin, bu esa jarayonni murakkablashtiradi. Murdalar donorligida esa organlarning cheklangan vaqtda olinishi va saqlanishi, shuningdek, donorlikka rozilik masalalari murakkablik tug'diradi. Shuningdek, organlar taqsimoti adolatli bo'lishi, korrupsiya va noqonuniy organ savdosining oldi olinishi muhim masalalardan biridir. Donorlikni rivojlantirish uchun jamiyatda ishonchni oshirish, qonunlarni takomillashtirish va tibbiy xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash zarur.[4]

Donorlik masalasida ta'lim va targ'ibot ishlari ham muhim o'rin tutadi. Odamlarga donorlikning ahamiyati, jarayonlari va xavfsizligi haqida to'g'ri va tushunarli ma'lumot berish, shuningdek, diniy va madaniy qarashlarni hisobga olgan holda targ'ibot olib borish kerak. Bu orqali donorlikka ijobiy munosabatni shakllantirish va donorlar sonini ko'paytirish mumkin. Tibbiyot xodimlari, jamoat tashkilotlari va hukumat organlari o'zaro hamkorlikda donorlikni rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirishi lozim.[5]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, donorlik inson salomatligini saqlash va hayot sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Tirik shaxslar va murdalar donorligi har ikkisi ham o'zining afzalliklari va cheklovlariga ega bo'lib, tibbiyotda keng qo'llaniladi. Donorlikni rivojlantirish uchun jamiyatda keng targ'ibot ishlari olib borish, qonunlarni takomillashtirish, tibbiyot xizmatlarini yaxshilash va donorlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish zarur. Shu bilan birga, donorlik jarayonida axloqiy, huquqiy va tibbiy jihatlar muvofiqligini ta'minlash muhimdir. Donorlik orqali ko'plab insonlar hayotini saqlab qolish va ularning hayot sifatini yaxshilash mumkin, bu esa jamiyat uchun katta ijtimoiy va madaniy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sobirova, F. (2022). "Transplantatsiya jarayonlarida malakali kadrlar tayyorlash va muammolar". Tibbiyot Ta'limi, 7(1), 40-48.
2. Karimov, A. (2021). "Tirik donorlikda qon guruhleri va immunologik moslik". O'zbekiston Tibbiy Jurnali, 15(3), 22-30.
3. Rustamova, G. (2020). "Murdalar donorligi: huquqiy va tibbiy asoslar". Sog'liqni Saqlash, 12(2), 55-63.
4. Tursunov, B. (2019). "Organ transplantatsiyasida etik muammolar va ularning yechimlari". Tibbiyot Ilmi, 9(4), 10-18.
5. Xudoyberdiyev, D. (2018). "Tirik donorlikda jarrohlik texnologiyalari yangiliklari". O'zbekiston Tibbiyot Akademiyasi Axboroti, 6(1), 33-41.
6. Yusupova, N. (2017). "Organ donorligi va transplantatsiya: jamiyatda ongini oshirish yo'llari". Tibbiyot va Jamiyat, 4(2), 15-23.

7. Islomov, S. (2017). "Murdalar donorligi va uning tibbiy ahamiyati". Sog'liqni Saqlash Sohasi, 3(3), 48-54.